

Bezpieczeństwo w teoriach stosunków międzynarodowych

dr Magdalena Dalecka - Zaborowska
Katedra Zarządzania Strategicznego i Marketingu

Plan prezentacji

1. Szkoła realistyczna
2. Behawiorystyczne wyjaśnianie przyczyn wojen
3. Racjonalna teoria odstraszania
4. Paradygmat biurokratyczny w dziedzinie bezpieczeństwa
5. Teorie liberalne
6. Bezpieczeństwo zbiorowe a zbiorowa obrona

Szkoła realistyczna

- **Państwo** - stan rywalizacji, anarchia międzynarodowa, konflikt, polityka siły (power politics); państwo polega na sobie, samo zapewnia bezpieczeństwo; rozbieżność interesów;
- Bezpieczeństwo jest **państwowocentryczne** – siła państwa wg Morgenthaua;
- **Dylemat bezpieczeństwa** – działania podjęte na rzecz bezpieczeństwa jednego państwa powodują spadek poczucia bezpieczeństwa innych państw;

Szkoła realistyczna

- Realizm klasyczny, defensywny i ofensywny:
 - **klasyczny** – zachowanie państw zgodnie z naturą człowieka (zły);
 - **defensywny** – cel państwa to przetrwanie a nie dążenie do potęgi, stąd państwa w wymiarze międzynarodowym dążą do równowagi sił; państwo nie podejmuje działań ryzykownych jak wojny;
 - **ofensywny** – państwa dążą do maksymalizacji swej siły relatywnej (jak klasyczny); cel państwa to dominacja a nie równowaga.

Szkoła realistyczna

■ Realizm zależny:

- wyjaśnienie zachowania państw nie za pomocą równowagi sił ale teorii zdolności militarnych;
- bezpieczeństwo jest zależne od warunków i okoliczności, od relacji kosztów sił ofensywnych w stosunku do sił defensywnych;
- państwa mają 3 możliwości zapewnienia sobie bezpieczeństwa: rozwój obrony jednostronnej, kontrola zbrojeń (współpraca), wyścig zbrojeń;

Behawiorystyczne wyjaśnianie przyczyn wojen

■ **Behavioralizm:**

- naukowe wyjaśnienie mechanizmów w stosunkach międzynarodowych;
- formalne modele, metody ilościowe, techniki komputerowe- ustalenie przyczyn prowadzących do wojen;
- wyjaśnianie za pomocą jednej, decydującej przyczyny, takiej jak dążenie do potęgi, wrodzona agresywność, nieporozumienia;

Behawiorystyczne wyjaśnianie przyczyn wojen

- 6 zmiennych o decydującym wpływie na rozpoczęcie wojny:
 - liczba ludności ogółem, ludności męskiej, zużycie energii, produkcja stali, liczba wojska, wydatki zbrojeniowe;
- 4 wskaźniki występowania wojen:
 - **częstotliwość** – początek działań między siłami zbrojnymi dwóch lub więcej państw (wojna jeśli zginie co najmniej 1000 żołnierzy);

Behawiorystyczne wyjaśnianie przyczyn wojen

- ☐ **surowość** – ilość poległych żołnierzy;
- ☐ **rozmiary** – miesiące trwania wojny;
- ☐ **intensywność** – liczba poległych żołnierzy w miesiącu;
- **Warunki konieczne do rozpoczęcia wojny:**
 - ☐ agresywność zachowania ludzi,
 - ☐ chęć zdobycia władzy i terytorium,
 - ☐ dostępność transportu i broni,
 - ☐ scentralizowanie władz decyzyjnych,
 - ☐ wiarygodne uzasadnienie.

Racjonalna teoria odstraszenia

- **Państwo to aktor racjonalny**- dokonuje wyboru między różnymi opcjami działania w celu wyboru opcji najkorzystniejszej, przy przekonaniu, że druga strona jest w stanie przeprowadzić skuteczne kontr działanie;
- Gdy uda się przekonać do tego przeciwnika, zostaje on „odstraszony”; aby było skuteczne konieczne jest okresowe użycie siły dla demonstracji woli i możliwości działania;

Racjonalna teoria odstraszania

- **Odstraszanie** – w sposób wielostronny lub jednostronny;
 - wielostronny – pozytywny wpływ kontroli międzynarodowej i możliwość korzystania z baz koalicjantów w różnych rejonach świata;
 - jednostronny – państwa zawsze realizują swoje interesy, więc nieuchronny rozpad koalicji w obliczu poważnego zagrożenia;

Paradygmat biurokratyczny w dziedzinie bezpieczeństwa

■ Model biurokratyczny:

- rutyna organizacyjna i obowiązujące procedury mają zasadniczy wpływ na wybory polityczne i opcje działania;
- potrzeby, dążenia i oczekiwania państw warunkowane są przez środowisko międzynarodowe i czynniki wewnętrzne;
- określane są przez grupy interesów,
- środki masowego przekazu,
- opinię publiczną.

Paradygmat biurokratyczny w dziedzinie bezpieczeństwa

- Władza polityczna jest rozproszona między instytucjami – różne interesy, różne problemy międzynarodowe;
- Działania rządu to przetargi między hierarchicznie ulokowanymi aktorami;
- Uczestnicy biurokratycznej gry w polityce bezpieczeństwa – prezydent, premier, politycy, szefowie instytucji bezpieczeństwa,
- Proces budowania konsensusu – godzenie różnych opinii i interesów.

Liberalne teorie

- Bezpieczeństwo na drugim miejscu,
- Najważniejsze- **dobrobyt**, pomyślność społeczeństwa;
- **Gospodarka**, kwestie społeczne; wolny handel;
- Anarchia prowadzi do nieporozumień, stąd istotna rola **reżimów** – zasady, normy, reguły i procedury, wokół nich są oczekiwania aktorów w danej dziedzinie; też w bezpieczeństwie (kontrola zbrojeń);

Liberalne teorie

- **Teoria demokratycznego pokoju** – sytuacja wewnętrzna może skłaniać władze do zainicjowania wojny w celu zwiększenia spójności społeczeństwa lub wzmocnienia własnej pozycji; 2 rodzaje argumentów:
 - **Instytucjonalny** – wynika z pierwszego warunku wiecznego pokoju I. Kanta – ustrój w każdym państwie powinien być **republikański**- zapewnia wolność i równość wszystkich obywateli;
 - **Normatywny** – z drugiego warunku wiecznego pokoju I. Kanta: utworzenie **federacji państwa demokratycznych**; kultura, normy i standardy zachowań wewnątrz państwa przenoszone są na sferę stosunków międzynarodowych.

Bezpieczeństwo zbiorowe a zbiorowa obrona

- 3 warunki aby system zbiorowego bezpieczeństwa był skuteczny:
 - charakter strukturalny i związany z międzynarodowym rozkładem sił;
 - poczucie międzynarodowej solidarności, wyznawanie tych samych wartości wzajemnego bezpieczeństwa;
 - godzenie interesu własnego z wymogiem międzynarodowej stabilności.

Bezpieczeństwo zbiorowe a zbiorowa obrona

- Bezpieczeństwo zbiorowe a zbiorowa obrona – 4 kryteria rozróżnienia:
 - **pochodzenie zagrożenia:** zagrożenie z zewnątrz;
 - **zasięg systemu:** członkostwo ograniczone (ekskluzywne);
 - **instytucjonalizacja:** brak wymogu legitymacji prawnej międzynarodowej instytucji, forma luźnej koalicji lub w znacznej mierze zinstytucjonalizowana;
 - **pełnione funkcje:** ochrona państw członkowskich przed agresją zewnętrzną.

Literatura

- Katarzyna Żukrowska, Małgorzata Grącik, Bezpieczeństwo międzynarodowe – teoria i praktyka, SGH, 2006.
- Roman Kuźniar i in., Bezpieczeństwo międzynarodowe, wyd. naukowe Scholar, 2012.